

DISKUSIJA, MISLI IN ŽELJE OB KNJIGI PAOLE KOROŠEC

Ob izidu pomembnega dela Paole Koroščeve o karantanskih Slovanih želita Inštitut za zgodovino in Inštitut za arheologijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti sprožiti razgovor o pomenu tako dela samega kot problematike, ki jo odpira, ter vzpodbuditi arheološko-analitična raziskovanja, posebej na mejnih in stičnih področjih z drugimi vedami, kolikor lahko kakorkoli doprinašajo k osvetljevanju obdobja od naselitve vzhodno alpskih Slovanov do uvajanja fevdalizma v tem prostoru, to je nekako čas od 6. do 11. stoletja.

Zato prosim, da bi v teku diskusije prikazali bodisi rezultate svojih študij v zvezi s to problematiko bodisi diskusijske probleme v zvezi z novim in široko zasnovanim delom. Vsak izsledke in podatek, četudi neznatni, je za to dobo, za katero boleče občutimo pomanjkanje osnovnih virov, važen. Razgovor naj bi predvsem tudi podal oris današnjega položaja v raziskovanju in nakazal bodoče smeri. O tem bo v bližnji bodočnosti tudi potrebno zasnovati razgovor med raznimi vedami, posebej spričo etnografskih in jezikoslovnih rezultatov zadnjih časov.

Ker bo delo Paole Koroščeve v svetu nedvomno zbudilo živo diskutiranje, menim, da je edino prav, če diskusijo začnemo Slovenci sami.

Fran Zwitter

OB DELU P. KOROŠEC: ZGODNJESREDNJEVEŠKA ARHEOLOŠKA SLIKA KARANTANSKIH SLOVANOV

BOGO GRAFENAUER

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Poleg same avtorice sem nastajanje tega dela sodoživljal pač od vseh najdlje in v nekem smislu tudi sam nosim odgovornost zanj in za njegovo obliko. Ob pomoči prof. Josipa Korošca sem bil od začetka 1946 do njegove prezgodnje smrti (11. marca 1966) neformalni mentor ob nastajanju disertacije, po smrti prof. Josipa Klemenca (23. septembra 1967) pa sem mentorstvo moral prevzeti tudi formalno do predložitve disertacije marca 1968, bil tako prvi član komisije za oceno (izvoljene na seji pedagoško-znanstvenega sveta filozofske fakultete 26. aprila 1968) in avtor ocene, predložene pedagoškemu svetu filozofske fakultete 18. maja 1968, na podlagi katere je bila disertacija obranjena junija 1968 (podatke navajam, ker je po njih treba nekoliko popraviti trditve avtorice o času nastanka in

predložitve dela, objavljenega 1979). In vnovič se mi je sodelovanje ob nastajanju objavljene oblike dela vrnilo po smrti akademika Frana Steleta (10. avgusta 1972), ki je dotlej kot tajnik I. razreda SAZU sodeloval pri pripravi predelane disertacije za njeno objavo v publikacijah naše akademije. Temeljna arheološka poglavja dela so bila res napisana pod mentorstvom prof. Klemenca in odločitev, da naj se delo objavi v *Delih SAZU*, je dozorela pri akademiku Steletu že pred njegovo smrtjo (tudi on je bil član komisije za oceno in obrambo disertacije). V vsem tem času od 1964 do 1975, ko je bilo delo sprejeto v dokončni obliki za objavo po razredu za zgodovinske in družbene vede SAZU (15. oktobra), je bilo to delo sprva po poglavjih in nato v celoti večkrat v mojih rokah in sem večkrat dajal od njem različne pripombe v ustni in pisni obliki in o njih razpravljal z avtorico. Ob vsem tem je najbrže prav, da v kar se da kratki obliki povem svojo sodbo o pomenu objavljenega dela in o nekaterih najpomembnejših stvareh, na katere sva z avtorico gledala različno.

Ko sva s pokojnim akademikom Milkom Kosom okrog 1970 prvič ocenjevala rokopis publikacije *Arheološka najdišča Slovenije* (izšlo 1975), je veljala najina poglavitna kritična pripomba dejstvu, da se delo omejuje s svojimi podatki le na območje naše socialistične republike, medtem ko so za študij slovenske arheologije in zgodovine potrebni seveda tovrstni podatki za vse nekdanje slovensko ozemlje. Delo Paole Korošičeve sicer ne nadomešča te pomanjkljivosti v celoti, pač pa uresničuje potrebno dopolnilo »Arheoloških najdišč« gotovo na najpomembnejšem področju — glede materialne kulture »Karantancev« od naselitve do 11. stoletja. S tega stališča pomeni katalog najdb bistveno dopolnilo naše literature o začetkih slovenske zgodovine. Analiza teh najdb, dosežena z ureditvijo najdb po grobnih celotah, je omogočila novo kronološko razvrstitev obdobja karantanske materialne kulture od 7. stoletja naprej v tri manjša obdobja. To je seveda vprašanje, o katerem bodo morali še razpravljati arheologi, posebej pa bo argumentacija gotovo potrebna še novega pretresa in vsaj dopolnila glede na drugačne hipoteze (Jochen Giessler), o katerih pa smo doslej obveščeni le v povzetkih in ne še v obliki monografije. Rezultati Korošičeve so z novo kronološko opredelitvijo omogočili tudi pomembno novo osvetlitev vprašanja kontinuitete med staroselci in priseljenimi Slovani. Čeprav še niso razrešena vsa vprašanja, se je vendar vsaj kot resna možnost pokazala kontinuiteta ne le pri oblikah, marveč tudi pri tehniki izdelovanja različnih uporabnih predmetov (pri lončarstvu) in okrasju karantanske kulture.

Korošičeva je namerno omejila svoje delo s čisto arheološko metodo. Omejila se je le na vprašanja, ki so zajeta z arheološko dokumentacijo. Gotovo je tak pristop mogoč in za dokazovanje morda tudi čistejši kot povezovanje različnih virov in različnih metod. Seveda pa zahteva tak pristop tudi primerno in strogo omejitve obravnavanih vprašanj na tista, pri katerih je vsaj najpomembnejša podlaga obravnavanja arheološkega značaja. V dveh pogledih je avtorica prešla to mejo in tako obravnavala preširoka vprašanja za arheološke vire: to velja za vprašanje naselbinske podobe in oblike naselbin, kjer so bistveni viri pač drugi in arheologija doslej nanje skoraj ne more odgovoriti, poleg tega pa tudi za stavbe (gradove, hiše in zlasti cerkve), kjer posega avtorica v vprašanja, o katerih bi bilo nujno pritegniti pisane vire in z njimi doseči mnogo bogatejšo podobo (seveda ob souporabi obstoječih redkih arheoloških virov). Že ob zagovoru disertacije je bila sodba komisije, da bi bilo pri objavi boljše to problematiko izpustiti, če se avtorica hoče držati le arheološkega gradiva in metode. Tudi pri obravnavanju teh vprašanj je namreč v resnici arheološka meja delno prekoračena (zlasti pri cerkvah). Za ustrezno obravnavo pa bi bilo treba seveda položiti težišče na vire druge vrste. To je bilo poglavitno sporno vprašanje med komisijo in avtorico, druga so bila le ožjega značaja. K arheološki problematiki bodo lažje od mene prispevali k razpravi drugi diskutanti.